

Ewolucja egzaminu państwowego na tłumacza przysięgłego z perspektywy egzaminatora

Artur Dariusz KUBACKI, dr hab. prof. UKEN

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków
artur.kubacki@uken.krakow.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3740-2551>

Abstrakt: Artykuł prezentuje ewolucję egzaminu państwowego na tłumacza przysięgłego w Polsce z perspektywy egzaminatora. Przedstawiono w nim najważniejsze etapy kształtowania egzaminu na przestrzeni 20 lat funkcjonowania polskiej ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego z dnia 25 listopada 2004 r. Na początku zarysowano status prawny tłumacza przysięgłego przed wejściem w życie wyżej wymienionej ustawy oraz zgodnie z jej aktualnymi wymogami (zwłaszcza w zakresie wymogu wykształcenia). Zasadnicza treść artykułu dotyczy omówienia procedury egzaminacyjnej, kryteriów oceny oraz przyczyn niskiej zdawalności egzaminu w Polsce w porównaniu z systemem certyfikacji w Austrii, gdzie zawód tłumacza przysięgłego – tak jak w Polsce – obejmuje wykonywanie zarówno tłumaczeń pisemnych, jak i ustnych. W dalszej części artykułu przytoczono również rekomendacje ministerialnego zespołu eksperckiego z lat 2015–2017 w zakresie modyfikacji egzaminu, a następnie zarysowano perspektywy jego dalszych zmian zaproponowane przez Państwową Komisję Egzaminacyjną i mające na celu lepsze dostosowanie procesu certyfikacji do realnych potrzeb rynku i wymagań etyczno-prawnych zawodu w świetle dynamicznego rozwoju tłumaczenia maszynowego oraz sztucznej inteligencji.

Słowa kluczowe: tłumacz przysięgły, egzamin na tłumacza przysięgłego, procedura certyfikacji, kryteria oceny, Ministerstwo Sprawiedliwości

The Evolution of the State Examination for Sworn Translators from an Examiner's Perspective

Abstract: The article discusses the evolution of the state examination for sworn translators in Poland from an examiner's perspective. It outlines the key stages in the development of the exam over the 20 years of operation of the Polish Act on the Profession of Sworn Translator of 25 November 2004. The opening section sketches the legal status of sworn translators before the entry into force of the above-mentioned Act and in line with its current requirements (in particular with regard to the educational requirement). The core of the article discusses the examination procedure, assessment criteria, and the reasons for the low pass rate in Poland, compared with the certification system in Austria, where the profession of sworn translator—similarly to Poland—covers both written and oral translation. The article also presents the recommendations of the ministerial expert team from 2015–2017 concerning modifications of the exam, followed by an outline of future directions proposed by the State Examination Board and aimed at adapting the certification process more effectively to the real needs of the market and to the ethical and legal requirements of the profession in light of the dynamic development of machine translation and artificial intelligence.

Keywords: sworn translator, sworn translator examination, certification procedure, assessment criteria, Ministry of Justice

Wprowadzenie

Zawód tłumacza przysięgłego ma w Polsce ponad stuletnią tradycję. Oficjalnie pojawił się dopiero w niepodległej Polsce w 1920 r. w akcie prawnym regulującym kwestię wynagrodzenia tłumaczy, którym było rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 7 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wynagrodzenia świadków, znawców i tłumaczy w postępowaniu karnem. Określenie **tłumacz przysięgły** pojawiło się w polskim systemie prawnym po raz pierwszy w 1928 r., kiedy w dziale VIII „Sekretarjaty, urzędnicy, komornicy i niżsi funkcjonariusze sądowi i prokuratorscy” w art. 268 ustawy z dnia 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

stwierdzono, że przy sądach mogą być ustanowieni biegli sędowi i tłumacze przysięgli. W ten sposób stworzono w polskim prawie model, w którym tłumacz przysięgły pełnił jedynie funkcję pomocniczą dla sądu i był przy tym sądzie ustanawiany. Obowiązywał on aż do 27 stycznia 2005 r., czyli do wejścia w życie ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego. Przepisy późniejsze, wydawane po 1928 r., odnosiły się głównie do wynagrodzenia tłumaczy za czynności wykonywane na zlecenie organów wymiaru sprawiedliwości (regulowały je np. rozporządzenia z 1930 r., 1982 r. i 1986 r.) oraz do zasad ustanawiania tłumaczy przysięgłych (np. rozporządzenia z 1953 r., 1968 r. i 1987 r.). Warto dodać, że do 1968 r. tłumacza przysięgłego ustanawiał minister sprawiedliwości, zaś po tym roku – prezes sądu wojewódzkiego (zob. Kubacki, 2012, s. 23). Dopiero od 2005 r. możemy mówić *de facto* o nowym statusie zawodu tłumacza przysięgłego, a nie o funkcji (Cieślak i in., 2022, s. 5; Koźbiał, 2024, s. 11). W nowej ustawie określono zasady nabywania i utraty uprawnień do wykonywania tego zawodu, a także nową instytucję prawną, jaką jest odpowiedzialność zawodowa, która wcześniej tłumaczy przysięgłych nie obowiązywała.

Do 1975 r. nie udało się wpisać zawodu tłumacza na państwową listę uznawanych w naszym kraju zawodów praktycznych. Skutkowało to tym, że stanowisko tłumacza nie funkcjonowało powszechnie w oficjalnych klasyfikacjach zatrudnienia, a osoby wykonujące tłumaczenia były często zatrudniane pod innymi nazwami stanowisk. Etatowi tłumacze pracowali wprawdzie w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, ale także w innych instytucjach prowadzących współpracę międzynarodową, takich jak przedsiębiorstwa handlu zagranicznego, niektóre instytuty naukowe, wydawnictwa czy redakcje. Nie zmienia to jednak faktu, że zawód tłumacza nie posiadał wówczas formalnego statusu samodzielnej profesji w obowiązujących klasyfikacjach. W czasach PRL-u państwo uznawało oficjalnie przede wszystkim tłumaczy przysięgłych wykonujących czynności na zlecenie organów państwowych. Zawód tłumacza wpisano na oficjalną listę zawodów dopiero w 1981 r. dzięki staraniom Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich (Kubacki, 2012, s. 23).

Kwestię statusu prawnego tego na nowo wykreowanego zawodu reguluje ustawa z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (dalej: u.z.t.p.), a także sześć aktów prawnych w postaci rozporządzeń oraz pięć ich nowelizacji, spośród których pięć odnosi się – pośrednio lub bezpośrednio – do egzaminu na tłumacza przysięgłego:

- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego,
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości opłaty egzaminacyjnej ponoszonej przez kandydata na tłumacza przysięgłego,
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego,
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru świadectwa potwierdzającego uprawnienia do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego oraz sposobu prowadzenia listy tłumaczy przysięgłych,
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 października 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego.

Warunki uzyskiwania uprawnień do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce

Do wejścia w życie ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego w 2005 r. kwestię ustanawiania tłumaczy przysięgłych regulowało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 czerwca 1987 r. w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych. Tłumacza przysięgłego powoływał na czas nieokreślony prezes sądu wojewódzkiego (od 1 stycznia 1999 r. – prezes sądu okręgowego) i wyznaczał dla niego siedzibę. Zgodnie z § 17 rozporządzenia kandydat na tłumacza przysięgłego musiał mieć ukończony 25. rok życia, posiadać obywatelstwo polskie, korzystać z pełni praw cywilnych i obywatelskich, dać rękojmię należytego wykonywania obowiązków tłumacza, wykazać odpowiednią znajomość języka polskiego i obcego, dla którego miał być ustanowiony tłumaczem, oraz posiadać ukończone studia wyższe¹. W kolejnym paragrafie komentowanego

¹ Autor niniejszego artykułu został ustanowiony tłumaczem przysięgłym języka niemieckiego przy Sądzie Rejonowym w Chrzanowie przez prezesa Sądu Wojewódzkiego w Katowicach dekretem z dnia 5 lutego 1998 r. na podstawie

rozporządzenia doprecyzowano, że chodzi o dyplom ukończenia wyższych studiów filologicznych lub studiów z zakresu lingwistyki stosowanej odpowiednich dla danego języka obcego, co na owe czasy równało się z uzyskaniem tytułu zawodowego magistra filologii lub lingwistyki stosowanej. Ten ostatni wymóg miał gwarantować znajomość języka obcego oraz umiejętność tłumaczenia. W uzasadnionych przypadkach Minister Sprawiedliwości mógł odstąpić od tego wymogu i żądać udokumentowania znajomości języka obcego i umiejętności tłumaczenia w inny sposób.

Po wejściu w życie ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego nabywanie uprawnień tłumacza przysięgłego uległo radykalnej zmianie. Tłumaczem przysięgłym w Polsce – zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 2 u.z.t.p. – może być osoba fizyczna, która:

- „1) ma obywatelstwo polskie albo obywatelstwo jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, obywatelstwo Konfederacji Szwajcarskiej albo obywatelstwo innego państwa, jeżeli na podstawie i zasadach określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej przysługuje jej prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub, na zasadach wzajemności, obywatelstwo innego państwa;
- 2) zna język polski;
- 3) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 4) nie była karana za przestępstwo umyślne, przestępstwo skarbowe lub za nieumyślne przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu obrotu gospodarczego;
- 5) ukończyła studia wyższe;
- 6) złożyła z wynikiem pozytywnym egzamin z umiejętności tłumaczenia z języka polskiego na język obcy oraz z języka obcego na język polski, zwany dalej «egzaminem na tłumacza przysięgłego»”.

Ponadto ustawodawca określił wprost, że zdanie egzaminu na tłumacza przysięgłego potwierdza znajomość języka polskiego (art. 2 ust. 2 u.z.t.p.), co jest istotne zwłaszcza w przypadku obcokrajowców, którzy

ukończonych studiów wyższych w zakresie filologii germańskiej, nieskazitelnej opinii poświadczanej przeprowadzonym przez Komendę Rejonową Policji w Chrzanowie wywiadem środowiskowym ze szczególnym zwróceniem uwagi na stronę etyczno-moralną, pozytywnej opinii ówczesnego zakładu pracy oraz udokumentowanego dorobku w zakresie tłumaczenia specjalistycznego potwierdzonego przez lokalne firmy, dla których wykonywał tłumaczenia pisemne i ustne.

nie muszą legitymować się żadnym certyfikatem w zakresie znajomości języka polskiego. Zgodnie z nieaktualnym już przepisem ustawy w razie niedostatecznego wyniku egzaminu kandydat na tłumacza przysięgłego mógł przystąpić do ponownego jego składania nie wcześniej niż po upływie roku od daty poprzedniego egzaminu (art. 4 ust. 3 u.z.t.p.).

Nowym elementem w procesie nabywania uprawnień tłumacza przysięgłego, wprowadzonym w stanie prawnym obowiązującym od 27 stycznia 2005 r., jest obowiązek zdania przez wszystkich kandydatów jednolitego egzaminu państwowego, którego pozytywny wynik uprawnia do wykonywania zawodu po uprzednim złożeniu ślubowania i wpisaniu na listę tłumaczy przysięgłych. Poniżej przedstawię szczegółowo, jak zmieniał się wymóg w zakresie wykształcenia dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych w okresie 20 lat funkcjonowania ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego.

Ewolucja wymogu w zakresie wykształcenia

W latach 2005–2025 wymóg wykształcenia dla kandydatów na tłumacza przysięgłego zmieniano dwukrotnie, co uwidaczniają zebrane poniżej w tabeli 1 przepisy. W momencie wejścia w życie ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego wymagano, aby kandydat legitymował się ukończeniem studiów magisterskich na ściśle określonym kierunku (filologia) lub ukończeniem dowolnego kierunku na poziomie magisterskim oraz studiów podyplomowych w zakresie tłumaczenia odpowiednich dla danego języka, dla którego chciał być ustanowiony tłumaczem. Nie określono, jak długie mają to być studia.

Ze względu na prowadzone w latach 2010–2015 w Polsce działania legislacyjne zmierzające do deregulacji zawodów, w tym zawodów prawniczych, w marcu 2011 r. uchwalono ustawę o ograniczaniu barier administracyjnych, która odnosiła się również do zawodu tłumacza przysięgłego i stanowiła pierwszą deregulację tego zawodu. W celu ułatwienia dostępu do zawodu tłumacza przysięgłego wykreślono wymóg ukończenia studiów magisterskich na kierunku filologia, a w przypadku ukończenia innego kierunku studiów magisterskich – wymóg posiadania studiów podyplomowych, zniesiono także roczny okres karencji po niedostatecznym wyniku

egzaminu na tłumacza przysięgłego, tak aby osoba zainteresowana ponownym zdawaniem egzaminu mogła do niego przystąpić w najbliższym możliwym terminie. Jedynym wymogiem w zakresie wykształcenia pozostało zatem uzyskanie tytułu magistra lub tytułu równorzędnego² w Polsce bądź w państwach wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1 u.z.t.p., gdzie mowa jest o obywatelstwie kandydata na tłumacza.

Druga deregulacja miała miejsce w 2015 r. Obniżono wówczas poziom wykształcenia uprawniającego do uzyskania uprawnień zawodowych tłumacza przysięgłego z poziomu magistra do poziomu licencjata, inżyniera lub tytułu równorzędnego, a więc *de facto* ukończenia studiów pierwszego stopnia. Ustawodawca uzasadniał swój pomysł w następujący sposób:

Zdaniem projektodawcy studia pierwszego stopnia stanowią wystarczające wykształcenie do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, zgodnie bowiem z założeniami procesu bolońskiego osoba, która ukończyła takie studia, jest biegła w stosowaniu metod i narzędzi w danej dziedzinie i posiada w niej szczegółową wiedzę teoretyczną i praktyczną, podczas gdy absolwent studiów drugiego stopnia powinien potrafić dokonywać naukowo umotywowanej analizy problemu (Rządowy projekt ustawy..., s. 99 uzasadnienia projektu).

Należy dodać, że pierwotnie w projekcie ustawy przewidziano obniżenie wymogu wykształcenia dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych nawet do poziomu wykształcenia średniego. W uzasadnieniu stwierdzono, że „zdaniem projektodawców tłumacze przysięgli, wykonując swoje czynności, nie muszą dokonywać naukowych analiz, stąd wystarczające jest wykształcenie średnie”. Projekt z tak określonymi wymogami dotyczącymi wykształcenia trafił do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych. Proponowane rozwiązanie spotkało się z ostrą krytyką środowiska branżowego (m.in. Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS, Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich czy Bałtyckiego Stowarzyszenie Tłumaczy). Trafne argumenty podniósł PT TEPIS w piśmie do Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 20 kwietnia

² Przez tytuł równorzędny należy rozumieć tytuł zawodowy, który na podstawie przepisów prawa jest traktowany w Polsce na równi z tytułem magistra, w szczególności tytuł lekarza, lekarza dentystry lub lekarza weterynarii, a także odpowiadające im kwalifikacje uzyskane za granicą i uznawane w Polsce.

2013 r., które opublikowano *in extenso* w Biuletynie TEPIS (*Kto konsultował projekt...*, s. 14–18).

Ponadto do ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego wprowadzono przepis umożliwiający Ministrowi Sprawiedliwości zwolnienie kandydata na tłumacza przysięgłego z wymogu posiadania wykształcenia wyższego, jeżeli liczba dotychczas ustanowionych tłumaczy danego języka jest niewystarczająca dla zabezpieczenia interesu społecznego i dobra wymiaru sprawiedliwości. Możliwość wydania takiej decyzji dotyczy sytuacji, gdy brakuje tłumaczy konkretnego, mało popularnego w Polsce języka obcego.

Tabela 1.

Ewolucja wymogu w zakresie wykształcenia

Czas obowiązywania	Podstawa prawna	Brzmienie wymogu
Od 25 grudnia 2004 r. do 30 czerwca 2011 r.	Ustawa pierwotna: Ustawa z dnia 25.11.2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego	„(...) ukończyła magisterskie studia wyższe na kierunku filologia lub ukończyła magisterskie studia wyższe na innym kierunku i studia podyplomowe w zakresie tłumaczenia, odpowiednie dla danego języka” (art. 2 ust. 1 pkt 5)
Od 1 lipca 2011 r. do 29 listopada 2015 r.	Pierwsza deregulacja: Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców	„(...) ukończyła wyższe studia i uzyskała tytuł magistra lub równorzędny w państwie, o którym mowa w pkt 1” (art. 2 ust. 1 pkt 5)
Od 30 listopada 2015 r. do teraz	Druga deregulacja: Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów (art. 14); następnie u.z.t.p. t.j. Dz. U. 2019 poz. 1326	„ukończyła studia wyższe” (art. 2 ust. 1 pkt 5); ponadto dodano art. 2 ust. 3: „Minister Sprawiedliwości może, w drodze decyzji, zwolnić kandydata (...) z wymogu posiadania

		wykształcenia określonego w ust. 1 pkt 5”.
--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

System certyfikacji kandydatów na tłumacza przysięgłego w Polsce i Austrii – studium porównawcze³

Aby lepiej scharakteryzować jednolitą procedurę egzaminacyjną kandydatów na tłumacza przysięgłego w Polsce pod kątem organizacji egzaminu, zakresu sprawdzanych treści oraz kryteriów oceny, wybrano dla porównania podobny system certyfikacji tłumaczy przysięgłych w Austrii (urzędowa nazwa tłumacza przysięgłego w Austrii brzmi: *allgemein beeideter und gerichtlich zertifizierter Dolmetscher*) z tego względu, że odgrywają oni – podobnie jak w Polsce – rolę zarówno tłumacza pisemnego, jak i tłumacza ustnego, obowiązuje ich także jeden egzamin. Certyfikacja tłumaczy przysięgłych w Austrii była już przedmiotem szczegółowej analizy, tak w odniesieniu do egzaminu pisemnego (zob. Kubacki, 2012, 2017a), jak i ustnego (zob. Gościński i Kubacki, 2023). Aby nie powtarzać szczegółowych treści w tym zakresie, przedstawiam w zarysie w ujęciu tabelarycznym organizację egzaminu na tłumacza przysięgłego, zakres treści egzaminacyjnych, kryteria oceny egzaminu oraz zdawalność egzaminu na tłumacza przysięgłego w Polsce i Austrii (tabele 2–5).

Tabela 2.

Organizacja egzaminu w Polsce i Austrii

Przebieg	Polska	Austria
Organizator egzaminu	Państwowa Komisja Egzaminacyjna (PKE) do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego (TP) w Ministerstwie	Komisja Certyfikacyjna powoływana przez prezesa sądu kraju związkowego właściwego dla miejsca zamieszkania tłumacza lub

³ Zob. Gościński i Kubacki, 2023; Kubacki, 2012, 2017a; Wolborska-Lauter i Bossowska, 2020/2021, s. 7 oraz poradnik Austriackiego Związku Tłumaczy Sądowych: ÖVGD, 2025.

	Sprawiedliwości, w którym przeprowadza się egzamin	prowadzenia przez niego działalności
Skład komisji egzaminacyjnej	3–5 osób: 1–2 członków PKE i 2–3 ekspertów językowych (członkowie PKE mogą także znać egzaminowany język obcy)	3 osoby: sędzia przewodniczący, 2 tłumacze przysięgłych z Austriackiego Związku Tłumaczy Sądowych (ÖVGD), spośród których co najmniej jedna jest znawcą egzaminowanego języka
Elementy egzaminu	część pisemna i część ustna odbywa się w różnych terminach	część pisemna i część ustna odbywa się w tym samym dniu
Forma sporządzania tłumaczeń	tłumaczenia pisemne sporządza się odręcznie ⁴ i anonimowo na specjalnych arkuszach udostępnianych przez PKE, tłumaczenia ustne (nieanonimowe) są utrwalane na dyktafonie	tłumaczenia pisemne kandydat sporządza na przyniesionym przez siebie laptopie lub odręcznie; tłumaczenia ustne są bezpośrednio oceniane przez komisję
Czas trwania egzaminu	tłumaczenie pisemne (4 godz.), tłumaczenie ustne (ok. 45 min.)	przedstawienie się (10 min.), tłumaczenie pisemne i ustne (po 40 min.), test z podstawowych pojęć prawa austriackiego (10 min.), łącznie: ok. 1,5–2 godz.
Pomoce tłumaczeniowe	tłumaczenie pisemne: dostęp do przyniesionych słowników i glosariuszy w formie papierowej; tłumaczenie ustne: możliwość sporządzania notatek	tłumaczenia pisemne: klasyczne i elektroniczne narzędzia pomocnicze, jak np. słowniki drukowane, online, własne glosariusze, bazy danych prawniczych, narzędzia do wyszukiwania w Internecie i leksykony

⁴ Od maja 2026 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wprowadziło możliwość zdawania egzaminu na laptopie, zob. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/komputery-na-egzaminie-na-tlumacza-przysieglego>. Pobrane 10 czerwca 2026 r.

		drukowane; niedozwolone są narzędzia stosowane do przekładu maszynowego, jak np. DeepL, Google Translate, ChatGPT, CAT i pamięci tłumaczeniowe; na tłumaczeniu ustnym można jedynie sporządzać notatki
Uzasadnienie wyniku egzaminu	nie – istnieje możliwość wglądu do tłumaczeń pisemnych oraz tekstów źródłowych z części ustnej egzaminu, na których zaznaczono rodzaje popełnionych błędów	tak – jest przekazywane szczegółowo w formie ustnej; istnieje możliwość wglądu do prac pisemnych
Kolejne podejścia do egzaminu	brak możliwości zaliczenia częściowego – przy każdym podejściu należy ponownie zdać cały egzamin	w przypadku niezdania jednej lub dwóch części istnieje możliwość ich powtórzenia w następnym terminie (po 3, 6 lub 12 miesiącach); zaliczone części egzaminu są uwzględniane przy pierwszych 3 podejściach, a od czwartego podejścia wszystkie części egzaminu należy zaliczyć ponownie
Świadectwo	świadectwo nabycia uprawnień do wykonywania zawodu TP wydaje Minister Sprawiedliwości	Komisja nie wydaje świadectwa, ale przesyła opinię z przeprowadzonego egzaminu do sądu
Opłata za egzamin	800 zł	400 euro ⁵

Źródło: opracowanie własne.

⁵ Aktualne stawki opłaty za egzamin publikowane są na stronie internetowej ÖVGd: <https://oevgd.at/de/gerichtsdolmetscher-werden/pruefungsgeb%C3%BChr>. Pobrane 28 października 2025 r.

Tabela 3.

Zakres treści egzaminacyjnych w Polsce i Austrii

Polska	Austria
<ul style="list-style-type: none">• Tłumaczenie pisemne i ustne 4 tekstów: 2 na język polski i 2 na język obcy.• 1 tekst do tłumaczenia pisemnego i ustnego (w każdym kierunku) jest pismem sądowym lub urzędowym.• Pozostałe teksty mogą obejmować różną tematykę, zazwyczaj z zakresu ekonomii, polityki lub bieżących wydarzeń społecznych.• Długość jednego tekstu do tłumaczenia pisemnego nie powinna przekraczać 2000 zzs.• Przekład ustny obejmuje: tłumaczenie <i>a vista</i> (tylko na język polski) i tłumaczenie konsekutywne (tylko na język obcy) – każdy tekst po ok. 1300 do 1500 zzs.• Kandydat otrzymuje 2 min. na zapoznanie się z tekstem do tłumaczenia <i>a vista</i>.	<ul style="list-style-type: none">• Przedstawienie się w języku niemieckim (informacja dotycząca wykształcenia, kompetencji zawodowych, posiadania wyposażenia technicznego i literatury specjalistycznej); podczas rozmowy sprawdza się znajomość języka niemieckiego.• 2 krótkie teksty fachowe do tłumaczenia pisemnego, jeden na język niemiecki, drugi na język obcy.• Teksty specjalistyczne pochodzą zwykle z zakresu prawa, mogą jednak obejmować także treści z dziedzin pokrewnych, takich jak administracja czy medycyna.• Teksty liczą zwykle ok. 20 do 30 wierszy normowanych, co odpowiada ok. 1100 do 1650 zzs.• Test ze znajomości podstawowych pojęć z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego (pytania dotyczące terminologii, definicji i skrótów z zakresu prawa, zadawane w języku niemieckim).• Przekład ustny obejmuje: tłumaczenie <i>a vista</i> (na oba języki) z krótkim przygotowaniem (po 1 min. na przeczytanie każdego tekstu) oraz tłumaczenie konsekutywne symulowanej scenki z rozprawy sądowej lub przesłuchania (na oba języki).

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.

Kryteria oceny egzaminu w Polsce i Austrii

Polska 27.01.2005 r.–14.11.2018 r.	Austria
<ul style="list-style-type: none"> • Kryteria oceny ustalone przez Ministra Sprawiedliwości: 1) do 10 pkt za zgodność treści przekazanej w tłumaczeniu z treścią oryginału, 2) do 15 pkt za użycie właściwej terminologii i frazeologii subjęzyka specjalistycznego, 3) do 10 pkt za poprawność gramatyczną, ortograficzną i leksykalną (sprawdzeniu podlega leksyka niespecjalistyczna, nie sprawdza się interpunkcji), 4) do 10 pkt za zastosowanie rejestru (stylu funkcjonalnego) języka właściwego dla danego rodzaju tekstu, 5) do 5 pkt za znajomość formalnych zasad wykonywania tłumaczeń poświadczonych w przypadku egzaminu pisemnego, a w przypadku egzaminu ustnego – za poprawność fonetyczno-intonacyjną, dykcję i płynność wypowiedzi. • Zdanie części pisemnej egzaminu warunkuje dopuszczenie do części ustnej egzaminu. • Maksymalna liczba punktów, które można uzyskać z każdej części egzaminu wynosi 200, ocenę pozytywną z danej części egzaminu otrzymuje zaś kandydat, który uzyskał z tej części co najmniej 150 punktów (75%). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kryteria oceny ustalone przez Komisję Certyfikacyjną: 1) w tłumaczeniu pisemnym ocenia się poprawność językową (gramatyka, ortografia, styl, rejestr) i poprawność terminologiczną, 2) w tłumaczeniu ustnym ocenia się: kompletność przekładu, strukturę, jasność i płynność wypowiedzi, poprawność językową i rzeczową, pewność w sposobie wystąpienia, precyzyjne, adekwatne do sytuacji użycie języka (w tym użycie właściwej terminologii), umiejętność sporządzania notatek, 3) w odpowiedziach na pytania z zakresu prawa ocenia się poprawność merytoryczną i językową. • Dominuje ocena holistyczna egzaminu bez konkretnej liczby punktów. • Pozytywna ocena z tłumaczenia pisemnego jest możliwa tylko wtedy, gdy co najmniej 75% danego tekstu przetłumaczono w pełni poprawnie pod względem treści. • Pominięcia fragmentów tekstu lub pojęć, poważne błędy językowe czy niewystarczająca znajomość terminologii specjalistycznej prowadzą do obniżenia oceny albo do niezaliczenia egzaminu.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5.

Zdawalność egzaminu w Polsce i Austrii

Polska	Austria
Średni wynik z egzaminu pisemnego – także w przypadku języka niemieckiego – w latach 2005–2009 wynosił ok. 120–130 pkt , tzn. 60–65% ogólnej liczby punktów. Wynik z egzaminu ustnego był nieco niższy, tj. ok. 110–120 pkt , co stanowiło mniej niż 60% liczby punktów możliwych do uzyskania. Zdawalność w latach 2005–2009 wynosiła ok. 25% (zob. Kubacki, 2012, s. 194). W 2014 r. zdawalność kształtowała się na poziomie ok. 35% . W 2024 r. zdawalność wynosiła ok. 20% .	Zdawalność wynosiła ok. 30% (2014) . W dostępnych materiałach Austriackiego Związku Tłumaczy Sądowych (ÖVGD) oraz sądów austriackich nie publikuje się zbiorczych statystyk egzaminacyjnych.
Przyczyny niskiej zdawalności: „Przyczyny tak niskiej efektywności egzaminu tkwią – zdaniem przewodniczącego PKE – w słabym przygotowaniu kandydatów. (...) Są nimi: niewystarczająca kompetencja gramatyczna w zakresie języka ogólnego, brak znajomości dominujących struktur słowotwórczych i składniowych w tekstach sądowych, urzędowych lub innych tekstach specjalistycznych, brak elementarnej wiedzy w zakresie terminologii i dyskursu prawniczego, brak podstawowej wiedzy z zakresu przekładoznawstwa oraz niedostatki warsztatu translacyjnego, zwłaszcza w zakresie tłumaczenia konsekwentnego” (Kubacki, 2009, s. 198).	Przyczyny niskiej zdawalności: <ul style="list-style-type: none">• w przypadku 60% osób: niewystarczająca znajomość języka obcego,• w przypadku 40% osób: brak wiedzy specjalistycznej.

Źródło: opracowanie własne.

Porównując obie części egzaminu na tłumacza przysięgłego w Polsce i Austrii, można odnaleźć między nimi znaczące różnice (por. Gościński i Kubacki, 2023, s. 564–566):

- egzamin austriacki sprawdza umiejętności kandydatów w odniesieniu do tłumaczenia ustnego techniką *a vista* i konsekwentną w obu kierunkach, tzn. z języka obcego i na język obcy, natomiast egzamin polski sprawdza umiejętność tłumaczenia *a vista* tylko z języka obcego na język polski, a w przypadku tłumaczenia konsekwentnego – tylko z języka polskiego na język obcy,
- egzamin austriacki zawiera scenkę do tłumaczenia – jest to fragment symulowanej rozprawy sądowej (np. ogłoszenie i uzasadnienie wyroku) lub przesłuchania na policji; na egzaminie polskim takich scenek nie ma,
- egzamin austriacki nie sprawdza umiejętności tłumaczenia tekstów ogólnych, jak to jest w przypadku egzaminów w Polsce,
- w Austrii oczekuje się od kandydata, że zna i potrafi zastosować pomoce specjalistyczne niezbędne w pracy tłumacza, w tym celu przeprowadza się z nim rozmowę na ten temat – egzamin polski takiego komponentu nie zawiera,
- przy ocenianiu tłumaczenia konsekwentnego w Austrii bierze się pod uwagę to, czy kandydat potrafi sporządzać notatki i z nich potem korzystać, w Polsce ta umiejętność nie podlega ocenie, choć przy tłumaczeniu konsekwentnym istnieje możliwość sporządzania notatek,
- w trakcie polskiego egzaminu kandydaci otrzymują dwie minuty na zapoznanie się z każdym tekstem do tłumaczenia *a vista*, a w Austrii przypada tylko jedna minuta na każdy tekst,
- egzamin ustny w Polsce posiada szczegółowo określone w przepisach prawnych kryteria oceny odnoszące się do umiejętności tłumaczeniowych i językowych: za każdy translát można zdobyć maksymalnie do 50 pkt; w Austrii wymienia się jedynie globalnie elementy podlegające ocenie, jednak bez konkretnego określenia punktacji,
- w Austrii kandydat otrzymuje od razu wynik egzaminu wraz z uzasadnieniem, natomiast w Polsce takiej informacji zwrotnej po zakończeniu egzaminu zarówno pisemnego, jak i ustnego nie otrzymuje, ponieważ tłumaczenia pisemne są oceniane w określonym przez przewodniczącego komisji egzaminacyjnej

- terminie z kopii udostępnionych po egzaminie, tłumaczenia ustne zaś na podstawie nagrań,
- w Polsce nie uznaje się przy kolejnych podejściach do egzaminu zdanych poprzednio komponentów egzaminacyjnych; inaczej ma się rzecz w Austrii, gdzie każdy zaliczony element egzaminu nie podlega ponownej weryfikacji w ramach 3 kolejnych podejść; godne przemyślenia w przypadku egzaminu polskiego jest rozwiązanie stosowane na egzaminie w Austrii, aby uznawać elementy już zdane w trakcie egzaminu przynajmniej przez jakiś czas.

Podsumowując, można stwierdzić, że różnic w zakresie przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego w Austrii i Polsce jest sporo. Egzamin austriacki wydaje się bardziej zróżnicowany i bardziej oddaje realia pracy tłumacza przysięgłego. Do elementów podobnych pomiędzy omawianymi egzaminami należy zaliczyć zbliżoną długość tekstów do tłumaczenia *a vista* i konsekwentnego, a także zbliżony poziom ich trudności.

W dalszej części artykułu przedstawię zmiany w przebiegu i ocenie egzaminu na tłumacza przysięgłego, jakie nastąpiły wskutek noweli wspomnianego powyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego oraz wewnętrznych ustaleń PKE.

Kształtowanie współczesnego modelu egzaminu na tłumacza przysięgłego w Polsce

Zmiany w zakresie egzaminu na tłumacza przysięgłego były przedmiotem mojej refleksji jako konsultanta i egzaminatora PKE już w 2017 r. (Kubacki, 2017b), analiz prowadzonych w środowisku naukowym (Biel, 2017; Pietrzak, 2022), a także prac i debat członków Zespołu do przeglądu i oceny funkcjonowania Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego, powołanego na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 lipca 2015 r.⁶, w której brałem aktywny

⁶ W skład zespołu weszli przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, organizacji zrzeszających tłumaczy przysięgłych (tj. TEPIS, STP, BST, LST), przewodniczący Państwowej Komisji Egzaminacyjnej (PKE) do przeprowadzania egzaminu na

udział, reprezentując jednocześnie PKE, KOZ i środowisko naukowe. Wszystkie propozycje Zespołu o charakterze merytorycznym i formalnym odnoszące się do zawodu tłumacza certyfikowanego przez państwo omówiłem szczegółowo w artykule opublikowanym na łamach czasopisma *Comparative Legilinguistics* (Kubacki, 2018). Analizowane propozycje zmian można podzielić na cztery zasadnicze grupy, co pozwala lepiej uchwycić różnorodność zgłaszanych postulatów oraz cele, jakie miały one realizować:

- zmiany ustrojowo-organizacyjne dotyczące wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego i funkcjonowania PKE,
- zmiany odnoszące się do zakresu i struktury egzaminu,
- zmiany dotyczące warunków przeprowadzania egzaminu oraz wykorzystywanych podczas niego materiałów pomocniczych,
- zmiany w zakresie kryteriów oceniania kandydatów.

Do pierwszej grupy należały propozycje podziału zawodu tłumacza przysięgłego na specjalizację pisemną i ustną (wzorem rozwiązań funkcjonujących na Słowacji), co wiązałoby się z odpowiednim rozdzieleniem obu części egzaminu, zmiana składu Państwowej Komisji Egzaminacyjnej przez zwiększenie reprezentacji środowiska tłumaczy do czterech osób kosztem miejsca zarezerwowanego dla ministra właściwego do spraw pracy oraz wprowadzenie delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia regulującego zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych, w tym wprowadzenia wzoru klauzuli poświadczającej (analogicznie do rozwiązań przyjętych na Słowacji).

Drugą grupę stanowiły propozycje modyfikacji zakresu egzaminu. Obejmowały one rozszerzenie go o tzw. minimum specjalistyczne, czyli weryfikację podstawowej wiedzy prawniczej (wiedza na temat systemu prawa kraju danej pary językowej i metodyki tego zawodu), znajomości ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego oraz zasad etyki zawodowej (propozycja ta padła ze strony PT TEPIS i wzorowana była na egzaminach przeprowadzanych w Austrii i na Słowacji). Do tej grupy należało również doprecyzowanie rodzaju tekstów wykorzystywanych podczas części pisemnej egzaminu.

Trzecia grupa dotyczyła warunków przeprowadzania egzaminu. Postulowano umożliwienie kandydatom korzystania podczas części pisemnej z własnych słowników, encyklopedii,

tłumacza przysięgłego oraz przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Zawodowej (KOZ) Tłumaczy Przysięgłych przy Ministrze Sprawiedliwości.

leksykonów i glosariuszy w wersji papierowej (zwłaszcza sporządzonych samodzielnie przez kandydatów glosariuszy), przy jednoczesnym wyłączeniu innych pomocy naukowych (np. podręczników, wzorów pism, tłumaczeń tekstów aktów prawnych). W przypadku egzaminu ustnego proponowano także przyznanie kandydatom czasu na zapoznanie się z tekstem przed tłumaczeniem *a vista* (2 min.) oraz przekazywanie krótkiej specyfikacji tłumaczeniowej przed wykonaniem tłumaczenia konsekwentnego.

Czwartą grupę tworzyły postulaty odnoszące się do zmiany zasad oceniania egzaminu. Zakładały one wyodrębnienie oceny kompetencji językowych i tłumaczeniowych, wprowadzenie kategorii błędu krytycznego, modyfikację sposobu punktowania poszczególnych elementów przekładu oraz określenie nowych warunków uzyskania wyniku pozytywnego z egzaminu.

Zmiana zasad oceniania części pisemnej i ustnej egzaminu na tłumacza przysięgłego miałyby odbyć się bez konieczności zmiany liczby punktów za tłumaczenie każdego tekstu (50) oraz maksymalnej liczby punktów do zdobycia (200); ocenie podlegałyby osobno umiejętności językowe i tłumaczeniowe, dla których przewidziano równą pulę punktów, po 25 pkt za każdą umiejętność. Umiejętności tłumaczeniowe na egzaminie pisemnym powinny uwzględniać stronę merytoryczną tłumaczenia (zgodność treści przekazanej w tłumaczeniu z treścią oryginału), jego stronę terminologiczną (terminologia i frazeologia języka specjalistycznego) oraz formalną (znajomość formalnych zasad wykonywania tłumaczeń poświadczonych). Umiejętności językowe powinny obejmować poprawność językową tłumaczenia (poprawność interpunkcyjna, ortograficzna, gramatyczna, leksykalna – leksyka niespecjalistyczna, stylistyczna). Na egzaminie ustnym ocenie podlegałyby także poprawność fonetyczno-intonacyjna oraz dykcja i płynność wypowiedzi. Zaproponowano wprowadzenie kategorii błędu krytycznego, to jest błędu powodującego istotne naruszenie sensu tekstu źródłowego (zob. Biel, 2017, s. 42), za który można obniżyć punktację do 10 pkt w kategorii umiejętności tłumaczeniowych – zarówno na egzaminie pisemnym, jak i ustnym za każdy taki błąd. Ocenę pozytywną z każdej części egzaminu otrzymywałby kandydat, który zgromadził co najmniej 150 pkt i z tłumaczenia każdego tekstu uzyskał ocenę pozytywną (maksymalna liczba punktów wynosi 200) (zob. Kubacki, 2018, s. 15–18).

PKE zaakceptowała większość zaproponowanych przez zespół ministerialny zmian w zakresie zasad oceniania egzaminu na tłumacza

przysięgłego i sposobu jego przeprowadzania. Nowe zasady oceniania egzaminu weszły w życie na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego.

Ponadto PKE – na podstawie ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego i rozporządzeń w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu – opracowała dokumenty wewnętrzne regulujące zasady swojego działania, a także wydała instrukcje w zakresie sposobu przeprowadzania i oceniania egzaminu pisemnego i ustnego. Dodatkowe wytyczne PKE w sprawie egzaminu można zebrać w 10 punktach:

1. Doprecyzowanie rodzaju materiałów referencyjnych dopuszczonych na egzaminie pisemnym: kandydaci mogą korzystać z wersji nieelektronicznych słowników, w tym encyklopedii prawa i leksykonów, oraz samodzielnie przygotowanych glosariuszy, z wyłączeniem możliwości korzystania w szczególności z podręczników, wzorów pism, tekstów aktów prawnych i ich tłumaczeń oraz innych pomocy naukowych, wszelkie wątpliwości w tym zakresie rozstrzyga zaś zespół egzaminacyjny.
2. Wprowadzenie specyfikacji tłumaczeniowej przy tłumaczeniu konsekwentnym.
3. Możliwość jednokrotnego powtórzenia wybranego fragmentu tekstu przy tłumaczeniu konsekwentnym.
4. Możliwość sporządzania notatek na notatniku kołowym, a nie wyłącznie na pojedynczych kartkach formatu A4, podczas tłumaczenia konsekwentnego.
5. Wyznaczenie 2 min. do zapoznania się z treścią tekstu do tłumaczenia *a vista* przed rozpoczęciem tłumaczenia.
6. Możliwość sporządzania krótkich notatek/adnotacji na tekście do tłumaczenia *a vista*.
7. Umieszczenie instrukcji dla zdających na arkuszu egzaminacyjnym.
8. Określenie objętości tekstów do tłumaczenia.
9. Doprecyzowanie rodzaju tekstów na egzaminie pisemnym i ustnym.
10. Określenie cech językowych i tematyki tekstów do tłumaczenia konsekwentnego i *a vista*.

Szerszego objaśnienia wymagają cztery ostatnie punkty.

Na arkuszu egzaminacyjnym kandydata na TP znajduje się krótka instrukcja, że tłumaczenia należy wykonać w sposób zgodny z zasadami sporządzania tłumaczeń poświadczonych oraz że na tłumaczeniach nie wolno umieszczać danych osobowych, ponieważ prace są kodowane (ad 7).

Ustalono także przybliżoną objętość tekstów egzaminacyjnych (ad 8). Teksty na egzaminie pisemnym – co do zasady – nie powinny być dłuższe niż 1800–2000 zzs, zaś teksty na egzaminie ustnym nie powinny być dłuższe niż 1300–1500 zzs. W przypadku języków rzadkich wartości mogą być mniejsze.

Doprecyzowano rodzaje tekstów na egzaminie pisemnym i ustnym (ad 9):

- a) tekst specjalistyczny to tekst opracowany na podstawie tekstu oryginalnego występującego w szeroko pojętym obrocie prawnym (sądowym, administracyjnym, notarialnym itp.) lub każdy inny tekst o tematyce prawniczej,
- b) tekst niespecjalistyczny dotyczy w szczególności prawa, polityki, spraw społecznych i gospodarczych,
- c) z zakresu tematycznego wyłączono teksty w całości poświęcone zagadnieniom technicznym lub medycznym,
- d) nie występują teksty obejmujące jedynie przepisy prawne,
- e) preferowane są teksty autentyczne, występujące w praktyce TP (odpowiednio zaadaptowane na potrzeby egzaminu).

Zwrócono również uwagę na cechy językowe i tematykę tekstów do tłumaczenia *a vista* i tłumaczenia konsekwentnego (ad 10). W przypadku techniki *a vista* należy zadbać o uproszczenie tekstów pod względem składni w taki sposób, aby zdania do tłumaczenia nie były wielokrotnie złożone. Nie należy stosować rzadkich skrótów i skrótowców lub ewentualnie jako pomoc podawać ich pełne brzmienie w nawiasie. Tekst niespecjalistyczny do tłumaczenia *a vista* (tj. z języka obcego na język polski) powinien dotyczyć – o ile to możliwe – bieżących wydarzeń politycznych, społecznych i gospodarczych. Na egzaminie ustnym konsekwentnym tekst prawny/prawniczy powinien mieć formę zbliżoną do komunikacji ustnej, np. sędzia wyjaśnia stronom ich prawa. Należy unikać tekstów „gęstych” leksykalnie, ponieważ są one bardzo trudne do zanotowania i przekładu ustnego. W tekstach źródłowych warto zmniejszyć „gęstość” leksykalną poprzez dodanie powtórzeń, rozbicie długich zdań na krótsze, wyeliminowanie długich wtrąceń, użycie elementów zapewniających kohezję strukturalną tekstu (naturalną strukturę tekstu mówionego). Teksty

nieprawnicze powinny mieć także formę zbliżoną do komunikacji mówionej, np. przemówienie okolicznościowe (otwarcie wystawy, odnowionego zabytku, mowa pogrzebowa, ceremonia zawarcia związku małżeńskiego itp.). Zdania w tekście do tłumaczenia konsekwentnego trzeba podzielić na takie jednostki tłumaczeniowe, których długość zapewnia w miarę jednolity rytm.

Na pochwałę zasługuje zamieszczenie na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości⁷ przykładowych tekstów egzaminacyjnych w językach najczęściej będących przedmiotem egzaminu (angielski, niemiecki, francuski, ukraiński, rosyjski) oraz propozycji PKE w zakresie prawidłowego formułowania wzmianki o kierunku tłumaczenia oraz formuły poświadczającej, co niewątpliwie wpłynie na poprawę zdawalności.

Na koniec warto dodać, że PKE planuje dostosować formę egzaminu do wyzwań stojących obecnie przed tłumaczami przysięgłymi. Chodzi mianowicie o zastąpienie jednego z tekstów do tłumaczenia pisemnego tekstem z błędami – zadaniem kandydata na TP będzie wyszukanie błędów oraz ich korekta. Propozycja PKE znajduje się na etapie konsultacji i nie weszła jeszcze w życie.

Konkluzje

Na podstawie analizy zmian, jakie zaszły w systemie egzaminowania kandydatów na tłumaczy przysięgłych w Polsce w ciągu dwóch dekad obowiązywania ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego, a także w wyniku porównania polskiego modelu egzaminacyjnego z rozwiązaniami przyjętymi w Austrii oraz przeglądu reform wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 2018 r. – w szczególności uszczegółowienia kryteriów oceny, dodania kategorii błędu krytycznego oraz doprecyzowania organizacji egzaminu pisemnego i ustnego – można wysunąć następujące wnioski:

- Deregulacja zawodu tłumacza przysięgłego doprowadziła do obniżenia wymagań edukacyjnych wobec kandydatów – obecnie wystarczające jest ukończenie jedynie studiów wyższych pierwszego stopnia. W związku z postępującym

⁷ Ministerstwo Sprawiedliwości, zakładka Tłumacze przysięgli. Pobrane 28 października 2025 z: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/tlumacze-przysiegli>.

obniżaniem się poziomu kształcenia w Polsce rozwiązanie to nie gwarantuje odpowiedniego przygotowania merytorycznego ani językowego do wykonywania tego szczególnie wymagającego zawodu.

- Zakres kompetencji tłumacza przysięgłego, który pełni jednocześnie funkcję tłumacza urzędowego i sądowego, wymaga biegłej znajomości nie tylko języka polskiego i języka obcego w odmianie ogólnej, lecz także języków specjalistycznych, zwłaszcza w obszarze prawa, ekonomii, techniki i medycyny. W zestawieniu z poziomem kompetencji absolwenta studiów filologicznych pierwszego stopnia (licencjat) spełnienie takich wymagań należy uznać za nierealne, gdyż osoba taka nie jest w stanie ani poprawnie tłumaczyć, ani nawet w pełni rozumieć tekstów specjalistycznych w języku ojczystym.
- Niski poziom zdawalności na egzaminie na tłumacza przysięgłego w Polsce (ok. 20–30%) wynika przede wszystkim z niedostatecznego przygotowania językowego i specjalistycznego kandydatów, a także z przyjętych kryteriów oceny. Podobnie jak w systemie austriackim egzamin w Polsce powinien w większym stopniu odpowiadać rzeczywistym warunkom pracy tłumacza przysięgłego, czyli sprawdzać umiejętność pracy w warunkach symulujących postępowanie sądowe lub policyjne, umiejętność tłumaczenia *a vista* w obu kierunkach językowych, a także umiejętność korzystania z narzędzi wspomagających pracę tłumacza pisemnego (np. internetowych baz danych, sztucznej inteligencji) i ustnego (wykorzystanie sporządzonych notatek).
- Pomimo licznych merytorycznych propozycji zgłaszanych przez uznanych specjalistów w toku ministerialnych prac nad usprawnieniem pragmatyki zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce Ministerstwo Sprawiedliwości nie zdecydowało się na implementację rozwiązań sprawdzonych w innych państwach UE. Dotyczy to m.in. podziału egzaminu z umiejętności tłumaczeniowych na część pisemną i/lub ustną (np. Słowacja), rozszerzenia egzaminu o tzw. minimum specjalistyczne (np. Austria) czy ujednoczenia zasad sporządzania tłumaczeń poświadczonych – w tym stworzenia wzoru klauzuli poświadczającej – w rozporządzeniu lub obligatoryjnym zbiorze zasad dobrej praktyki (Słowacja).

- Na uznanie zasługują jednak działania Państwowej Komisji Egzaminacyjnej, która w oparciu o wewnętrzne instrukcje podejmuje próby ujednoczenia sposobu przeprowadzania i oceniania egzaminu pisemnego i ustnego, a także informowania kandydatów o obowiązujących wymogach, w szczególności w zakresie prawidłowego formułowania wzmianki o kierunku tłumaczenia oraz klauzuli poświadczającej. Działania te, w tym udostępnianie przykładowych tekstów egzaminacyjnych w najczęściej wybieranych językach, mogą w dłuższej perspektywie przyczynić się do poprawy zdawalności na egzaminie.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dalszy rozwój systemu egzaminowania tłumaczy przysięgłych w Polsce powinien zmierzać do zachowania równowagi między niezbędnym rygorem egzaminacyjnym a koniecznością dostosowania wymogów do realiów współczesnego rynku usług językowych oraz dynamicznych zmian technologicznych przy jednoczesnym zachowaniu wysokich standardów jakości i odpowiedzialności zawodowej.

Oświadczenie o konflikcie interesów

Autor oświadcza, że nie istnieje żaden konflikt interesów. W przypadku pojawienia się konfliktów w przyszłości autor niezwłocznie poinformuje o tym redakcję czasopisma.

Oświadczenie dotyczące wykorzystania SI

Autor oświadcza, że przedstawiona treść naukowa została w całości opracowana samodzielnie, natomiast wykorzystanie narzędzi sztucznej inteligencji (AI) miało charakter wyłącznie pomocniczy i ograniczało się do wsparcia w zakresie korekty językowej tekstu.

Bibliografia

- Biel, Ł. (2017). Egzamin na tłumacza przysięgłego a realia wykonywania zawodu: głos krytyczny w sprawie weryfikowania kompetencji kandydatów na tłumacza przysięgłego. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 12, 33–46.
- Cieślik, B., Laska, L., Rojewski, M. (2022). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. 3. wydanie. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Gościński, J., Kubacki, A.D. (2023). Egzamin na tłumacza ustnego w Zjednoczonym Królestwie, Austrii, Niemczech oraz Polsce. Porównanie i ocena rozwiązań. *Orbis Linguarum*, 57, 547–570.
- Komputery na egzaminie na tłumacza przysięgłego. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/komputery-na-egzaminie-na-tlumacza-przysieglego>
- Koźbiał, D. (2024). *Status prawny zawodu tłumacza przysięgłego*. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kto konsultował projekt ustawy deregulacyjnej w zakresie dotyczącym tłumaczy przysięgłych? (2013). *Biuletyn TEPIŚ*, 79, 14–18.
- Kubacki, A.D. (2012). *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Wolters Kluwer Polska.
- Kubacki, A.D. (2017a). Status und Zertifizierung vereidigter Dolmetscher in den deutschsprachigen Ländern und Polen. Parallelen und Unterschiede. W: A. Jaroch, J.F. Nosowicz (red.), *W dialogu języków i kultur*, t. VI (s. 203–224). Lingwistyczna Szkoła Wyższa w Warszawie.
- Kubacki, A.D. (2017b). Kryteria oceny egzaminu na tłumacza przysięgłego z perspektywy egzaminatora. *Orbis Linguarum*, 46, 469–482.
- Kubacki, A.D. (2018). Ocena regulacji ustawowych w odniesieniu do zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce. Próba podsumowania. *Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication*, 35, 7–37.
- Österreichischer Verband der allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Dolmetscher (ÖVGD). (2025). *Ratgeber für Zertifizierungswerber:innen zur Prüfungsvorbereitung*. <https://storage.googleapis.com/cors-wolke-oevgd-prod/assets/>

dokumente-intern/OVGD_Leitfaden_Ratgeber_Pr%C3%BC
fungsvorbereitung_2025.08_rev04.pdf

Pietrzak, A. (2022). Egzamin na tłumacza przysięgłego w kontekście praktyki wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. *Heteroglossia*, 13, 279–291.

Tłumacze przysięgli – Ministerstwo Sprawiedliwości.
<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/tlumacze-przysiegli>

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów, prace sejmowe – druki sejmowe, druk nr 2331.
<https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2331>

Wolborska-Lauter, J., Bossowska, U. (2020/2021). Republika Austrii. W: *O zawodzie tłumacza przysięgłego w wybranych krajach świata*, cz. 1 (s. 7–10). Zagraniczne Koło Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 7 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wynagrodzenia świadków, znawców i tłumaczy w postępowaniu karnym, Dz. U. nr 75, poz. 515 z późn. zm.
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19200750515>

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 maja 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o należnościach świadków, biegłych i tłumaczy w sprawach karnych, Dz. U. nr 39, poz. 349. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19300390349>

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 1953 r. w sprawie tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 51, poz. 256.
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19530510256>

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 35, poz. 244.
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19680350244>

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 1982 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 24,

- poz. 174. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19820240174>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 33, p oz. 168 z późn. zm. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19860330168>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 czerwca 1987 r. w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 18, poz. 112. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19870180112>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego, Dz. U. nr 15, poz. 12 7. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20050150127>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości opłaty egzaminacyjnej ponoszonej przez kandydata na tłumacza przysięgłego, Dz. U. nr 15, poz. 128. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20050150128>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego, Dz. U. nr 15, poz. 129. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20050150129>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru świadectwa potwierdzającego uprawnienia do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego oraz sposobu prowadzenia listy tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 15, poz. 130. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20050150130>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 października 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego, Dz. U. poz. 2138. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002138>
- Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie powołania Zespołu do przeglądu i oceny funkcjonowania ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego, Dz. U. poz. 193.

<https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/dziennik-urzedowy-ministra-sprawiedliwosci/2015/>

- Ustawa z dnia 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. nr 12, poz. 93. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19280120093>
- Ustawa z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego, Dz. U. 2019 poz. 1326. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001326>
- Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, Dz. U. nr 106, poz. 622. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20111060622>
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów, Dz. U. 2015 poz. 1505. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001505>